

Νίνα Γ.Κασιμάτη*

Μνημόνιο και η αγοραία εξαχρείωση του κυβερνητικού ΠΑΣΟΚ

Ακόμη και πριν από τη νίκη του ΠΑΣΟΚ στις εκλογές του 2009 ήταν σε όλους γνωστό ότι η διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση έφερε στην επιφάνεια το σημαντικότερο οικονομικό πρόβλημα της χώρας που ήταν το δημόσιο χρέος και τα δύο σημαντικά ελλείμματα, του ισοζυγίου πληρωμών και του προϋπολογισμού.

Η χώρα τον Μάιο του 2010 επέλεξε να χρηματοδοτήσει το δημόσιο χρέος της με θεσμικό δανεισμό. Παρά το γεγονός ότι η απόφαση αυτή ελέγχεται για την ορθότητά της, ο τρόπος που έγινε η χρηματοδότηση αυτή αποδεικνύεται για πολλούς εκ των υστέρων, και για άλλους από εμάς εκ των προτέρων, ότι δεν πέτυχε τον κύριο εκπεφρασμένο στόχο της, «να σώσει την Ελλάδα», δηλαδή να επαναφέρει τη χώρα στις διεθνείς αγορές έντοκου, φυσικά, αλλά απροϋπόθετου (πλην των πιστοληπτικών αξιολογήσεων) ομολογιακού δανεισμού. Οι λόγοι αυτής της αποτυχίας είναι πολλοί και δεν θα αναλυθούν στο παρόν άρθρο σε έκταση. Αυτό όμως που είναι διαπιστωμένο είναι ότι: α. το δημόσιο χρέος πλέον δεν είναι βιώσιμο, και β. δεν έχει εξασφαλιστεί η χρηματοδότηση της χώρας όσο είναι κλειστές για εκείνην οι αγορές. Με επόμενο η αβεβαιότητα αυτή και η ανασφάλεια να επιβαρύνουν την ήδη κακή κατάσταση της οικονομίας και να εγείρονται πλέον σοβαρά ερωτηματικά για το πού οδηγείται η χώρα, αφού η κυβέρνηση του κυρίαρχου (;) ελληνικού κράτους έχει περιέλθει στην κατάντια, κάτω από την πίεση της χρηματοδότησης του χρέους, να λαμβάνει τη μια δέσμη

* ΣΗΜΕΙΩΣΗ ΤΕΤΡΑΔΙΩΝ:

Η Νίνα Κασιμάτη είναι μέλος του Εθνικού Συμβουλίου ΠΑΣΟΚ και μέλος της Σ.Ε. του «Νέου Αγωνιστή».

άγονων μέτρων μετά την άλλη, προκειμένου να αποφύγει την κήρυξη στάσης πληρωμών.

Είκοσι μήνες μετά τη θριαμβευτική εκλογή της κυβέρνησης, η χώρα είναι πολύ πιο πίσω από το σημείο εκκίνησης, αφού στο μεταξύ έχει εισέλθει σε βαθιά ύφεση, ως αποτέλεσμα της οικονομικής πολιτικής που έχει επιλεγεί από τους κρατούντες της. Η συνέχιση αυτής της πολιτικής εγκυμονεί για τη χώρα μοιραίους κινδύνους, οικονομικούς και πολιτικούς. Οικονομικούς που είναι προφανείς, αφού ήδη η προοπτική της οικειοθελούς παραμονής της χώρας στην ευρωζώνη καθίσταται αμφίβολη, και πολιτικούς, αφού η σκληρότητα και η αδικία των μέτρων λιτότητας, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι επιβάλλονται-εποπτεύονται έξωθεν, υποσκελίζουν ευθέως τη λαϊκή κυριαρχία και αλλοιώνουν κοινωνικά και ιστορικά χαρακτηριστικά της χώρας.

Είναι πανθομολογούμενο ότι η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ πράττει τα εντελώς αντίθετα από αυτά που εξήγγειλε και επί τη βάσει των οποίων υπερψηφίσθηκε και εξελέγη τον Οκτώβριο του 2009. Χωρίς την πρόνοια κάποιων δημοκρατικών διαδικασιών εντός του κόμματος, αλλά και χωρίς καμία λαϊκή νομιμοποίηση, αλλάζει τις προγραμματικές τις δεσμεύσεις και καταρρακώνει τις προσδοκίες του λαού. Υιοθετώντας τις λαιμοδείες των συστημικών κονδυλοφόρων και των Ευρωπαίων ανθελλήνων για τον «απατεώνα λαό», διασύρει την εθνική, κοινωνική και λαϊκή υπόληψη και απαλλάσσει ανερυθρίαστα τους πραγματικούς υπαίτιους του πολιτικοοικονομικού κατεστημένου που λυμάνθηκαν το δημόσιο πλούτο και υπονόμευσαν την ελληνική οικονομία.

Έτσι, παρακολουθούμε την πορεία της κυβέρνησης ενός σοσιαλιστικού – κατά τα άλλα – κόμματος του ευρωπαϊκού Νότου, που, ενώ διαθέτει ως επικεφαλής του τον πρόεδρο της Σοσιαλιστικής Διεθνούς, επιτάσσει ως μονόδρομο την παράδοση της χώρας στους θεματοφύλακες της νεοφιλελεύθερης οικονομικής τάξης πραγμάτων! Αφού, πρώτα, βέβαια απώλεσε άλλες ευκαιρίες απεμπλοκής που της παρουσιάστηκαν, αναζητώντας *in abstracto et ad vanitatum* «πολιτική στήριξη» και συντελώντας με άσκοπους και βλαπτικούς χειρισμούς, χειρονομίες και παραλείψεις, στην επιδείνωση των όρων που τώρα αναγορεύονται ως αναπόδραστη αναγκαιότητα. Το εντελώς παράδοξο και εξοργιστικό είναι ότι αυτό το δόγμα το εμφανίζουν και ως την πεμπτούσια του πατριωτισμού, που αν δεν επιβαλλόταν, θα έπρεπε να το εφεύρουμε. Τέτοιας κλίμακας αντιστροφή των εννοιών ήταν δύσκολο να φανταστούμε ότι μπορεί να παραχθεί από στελέχη του ΠΑΣΟΚ που μετείχαν της μέχρι τώρα πορείας του. Βέβαια, εδώ μπορεί και να υπερβάλλουμε με ελατήρια την αισθητική και την ιστορικότητα της θέασης, διότι διατηρούμε στο φαντασιακό μας άλλες πολιτικές μορφές που υπηρέτησαν την παράταξη. Κι αυτή η αυταπάτη έγκειται στο ότι τα εμφανιζόμενα ως ηγετικά στελέχη, προκειμένου να μείνουν σε εξουσιαστική τροχιά, πρωτοστατούσαν από καιρό στη νομιμοποίηση των μεταλλάξεων του φορέα, μεταμορφούμενα τα ίδια. Για να είμαστε δικαιότεροι πάντως, το κυρίαρχο φαινόμενο του, με γκραμσια-

νούς όρους, πολιτικού μεταμορφισμού τους, είχε αρκετά έγκαιρα επισημανθεί από ορισμένα ιστορικά μέλη και στελέχη του ΠΑΣΟΚ που συνειδητά έμειναν εκτός της κρατικοκομματικής νομενκλατούρας. [Για τους λόγους και τις αιτίες που γεννούν και αναπαράγουν το φαινόμενο του πολιτικού μεταμορφισμού των γραφειοκρατικών στελεχών ενός κόμματος ή της κρατικοποίησης του κόμματος υπάρχει πλούσια βιβλιογραφία σε επίπεδο πολιτικής κοινωνιολογίας. Ο Νίκος Πουλαντζάς στο *Κράτος, η Εξουσία, ο Σοσιαλισμός* αναλύει το φαινόμενο αυτό στη βάση των συγκεκριμένων υλικών πρακτικών].

Ο Γιώργος Παπανδρέου δε, μετά από μια συντριπτική ήττα στις εθνικές εκλογές της 16ης Σεπτεμβρίου 2007, επανεξελέγη πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ το Νοέμβριο του ίδιου χρόνου, απευθυνόμενος και στο θυμικό, με τον ενθουσιασμό και τις σοσιαλιστικές εγχαράξεις που αναδιφεί συνειρμικά στα μέλη του ΠΑΣΟΚ το όνομα «Παπανδρέου», καθώς επίσης και στη λογική. Έκανε κορμό των ομιλιών του τη διακηρυγμένη πρόθεσή του να αναστρέψει αυτήν τη ριζική μετάλλαξη, αποτέλεσμα της σταδιακής διολίσθησης του κυβερνητικού ΠΑΣΟΚ που κορυφώθηκε την περίοδο της σοσιαλφιλελεύθερης διακυβέρνησης, και να επαναφέρει την ουσιαστική πολιτική λειτουργία εντός του κόμματος, ασκώντας κυρίως αυτοκριτική για τις μεταμοντέρνες υπερβατικές υιοθεσίες του για άεναη διαβούλευση και επιμερισμένη θέαση των πολιτικών επιδίκων. Τα συνθήματα και τα προεκλογικά σλόγκανς «ΑΛΛΑΞΕ ΤΑ ΟΛΑ» και «ΑΛΛΑΖΟΥΜΕ ΕΜΕΙΣ ΓΙΑ ΝΑ ΑΛΛΑΞΟΥΜΕ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ» κυρίως εμπεριείχαν το νόημα της επαναποκατάστασης του ΠΑΣΟΚ ως εναλλακτικού πολιτικού υποκειμένου έναντι της νεοφιλελεύθερης διακυβέρνησης. Παρά ταύτα, και παρά την ολιγόχρονη περιπλάνηση στους δρόμους της εναλλακτικής πολιτικής, με την εκλογή του ως πρωθυπουργού απομακρύνθηκε απότομα, ωσάν να υπήρχε προμελέτη, ακόμη και από τις υποδείξεις των φίλων του διαπρεπών προοδευτικών οικονομολόγων διεθνούς κύρους που είχαν αναπτύξει οξεία κριτική στο θεσμικό πλαίσιο της ΟΝΕ και τις κατ' ιδίαν πολιτικές της ΕΕ. Με την αναστροφή αυτή οδήγησε τη χώρα στη μέγγενη του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και στην τριμερή επιτήρηση από τη λεγόμενη Τρόικα των ΔΝΤ-ΕΕ-ΕΚΤ, στο γνωστό δηλαδή «μηχανισμό στήριξης», οι ασάφειες και ο καταδολιευτικός χαρακτήρας του οποίου κάθε άλλο παρά «ηρέμησαν» τις άτακτες και παθητικά ανυπότακτες στις κυβερνήσεις αγορές (αφού οι πρώτες από τα μέσα της δεκαετίας του '90 έχουν παραιτηθεί του ελάχιστου ρυθμιστικού τους ρόλου-deregulation), που ήταν και ο παραδεγμένος στόχος του Μνημονίου και της Τρόικας, όπως ψηφίστηκε στη Βουλή με το Ν.3845/2010.

Αλλά δεν μπορέσαμε να αντιληφθούμε από πότε είναι καθήκον ενός σοσιαλιστικού κόμματος ο εξευμενισμός των αγορών μέσω του ολοκαυτώματος του κοινωνικού κεφαλαίου της χώρας του. Ενώ, ταυτόχρονα, προτείνεται ένας συλλογισμός αυστηρής απολυτότητας, που πρώτα με προκατασκευασμένους δι-αλόγους εντός του Υπουργικού Συμβουλίου θρασύτατα παραδέχεται την ιδεολο-

γική καθ' υπέρβαση και, κατόπιν, αποκλείει τις προσφερόμενες εναλλακτικές κινήσεις για την αντιμετώπιση της εξυπηρέτησης του δημοσίου χρέους με χαμηλότερο επιτόκιο, περίοδο χάριτος και λοιπές άλλες standard πρακτικές της κεφαλαιακής πίστης. Αυτές δεν έγιναν ποτέ αντικείμενο διαπραγμάτευσης μεταξύ της κυβέρνησης και των πιστωτικών τραπεζικών ιδρυμάτων διμερώς, ως η πρώτη ώφειλε να κάνει προτού αναζητήσει πολιτική στήριξη ασύντονα, χωρίς στρατηγικό σχεδιασμό και υπέρτερη στόχευση στα διάφορα ταξίδια σε χώρες εντός και εκτός ΕΕ κατά το πρώτο τρίμηνο από την ανάληψη της διακυβέρνησης. Οι τελευταίες, προφανώς, αδυνατούσαν να αντιληφθούν την πρακτική σημασία των επίσημων επισκέψεων, και ίσως εν τέλει σάστιζαν μπροστά στη μόνιμη και ανόητη, όπως εκ των πραγμάτων αποδείχθηκε, επωδό του πρωθυπουργού «δεν θέλω χρήματα, θέλω πολιτική στήριξη». Στο μεταξύ, πίσω στη χώρα, παραχωρησιούχες του ΔΝΤ εταιρείες επικοινωνίας [όπως ο πρόεδρος και διευθύνων σύμβουλος της CIVITAS AE Strategy – Communication – Public Affairs, κος Φλέσσας, παραδέχθηκε παρεμπιπτόντως στην επίσημη κατάθεσή του στην εξεταστική επιτροπή της Βουλής για το σκάνδαλο SIEMENS., βλ. πρακτικά] είχαν αναλάβει από το φθινόπωρο(!) του 2009 το έργο του πλασαρίσματος του ταμείου. Συγκεκριμένα ΜΜΕ προλείαιναν το έδαφος της ανοχής του λαού στην εξωτερική οικονομική επιτήρηση που επερχόταν, προσκαλώντας σε ad hoc ή παρεμπίπτοντα πάνελς κήνσορες του νεοφιλελευθερισμού, καθηγητές που συνδέονται με συγκεκριμένα συμφέροντα και πρωταγωνίστησαν στη στρεβλή εισδοχή στην ΟΝΕ, πρώην υπαλλήλους του ΔΝΤ, μεγαλοχρηματιστές – α' βαθμού εξ αγχιστείας συγγενείς ισχυρών πολιτικών οικογενειών που «θα υποστήριζαν ένα Μνημόνιο με το ΔΝΤ», και λίγο μετά θα το υπερψηφίσουν στη Βουλή ενάντια στη κομματική τους γραμμή.

Έτσι, παρά τις ορθές και συνεπείς προς την καταστατική ουσία προεκλογικές θέσεις του ΠΑΣΟΚ για αλλαγή του Συμφώνου Σταθερότητας, των κανόνων της ΟΝΕ και των σκοπών της ΕΚΤ, κάθε τέτοια συζήτηση αποσιωπάται ως περιττή και ατελέσφορη, ίσως και ρομαντική. Η αναζήτηση μιας ευρύτερης λαϊκής συναίνεσης για τις μεθόδους αντιμετώπισης της κρίσης με δημοψήφισμα χαρακτηρίζεται μειοδοσία σε ώρα ανάγκης. Και τα δημοκρατικά προτάγματα σιωπούν, ενώ ο μηχανισμός επιτήρησης πλέον εγκαθίσταται, διά των υπαλλήλων του, ενεδρεύει και, ως σύγχρονος πια Διεθνής Οικονομικός Έλεγχος, περιηγείται στα υπουργεία, καταρτίζει και υπαγορεύει τις ακολουθητέες πολιτικές, συνεντευξιάζεται και απευθύνεται αδιαμεσολάβητα στον ελληνικό λαό!

Πλέον αρχίζουν οι οριζόντιες περικοπές μισθών και συντάξεων, αυξάνονται δραματικά οι έμμεσοι φόροι και ουσιαστικά καταργούνται οι δημόσιες επενδύσεις αφού οι διαθέσιμοι πόροι δεν επαρκούν για να συστήσουν την ικανή κρατική συμμετοχή σε συγχρηματοδοτούμενα αναπτυξιακά έργα, τα οποία και εγγράφονται κυριολεκτικά στις ελληνικές καλένδες. Βεβαίως, η κατεδάφιση του κοινωνικού κράτους και όλων των κατακτήσεων και κοινωνικών δικαιωμάτων

είναι δεδομένη. Το προκλητικότερο όλων είναι ότι οι συλλογικές κατακτήσεις του συνδικαλιστικού κινήματος, τα εργασιακά και ασφαλιστικά δικαιώματα και η εγγυητική λειτουργία του κράτους καταργούνται ως δημόσια αγαθά επί μονίμου βάσεως. Εν τω μεταξύ, ούτε ο Γ. Παπανδρέου ούτε κάποιος εκ των υπουργών του αναφέρει ότι αυτά θα επαναρτιωθούν ότε και αν παρέλθει η κρίση. Η μεσαία τάξη προλεταριοποιείται και οι φτωχότεροι εξαθλιώνονται, φάχνοντας κυριολεκτικά φαγητό στα σκουπίδια. Το ΠΑΣΟΚ έχει πλέον μεταλλαχθεί σε ό,τι κατά την προεκλογική εκστρατεία αντιμαχόταν, ένα ακραιφνώς νεοφιλελεύθερο κόμμα δηλαδή, με σύμμαχο την απεχθή ακροδεξιά, όπου μέχρι και η σημερινή ΝΔ της κρατικοπαρεμβατικής ρητορείας τοποθετείται στα αριστερά του. Και το κοινωνικό ολοκαύτωμα έχει κι άλλο δρόμο μπροστά του.

Προ αυτής της εξέλιξης το ΠΑΣΟΚ όφειλε να ανακρούσει πρύμναν. Πάντοτε είναι καιρός να ασκήσει κανείς πολιτική κατά προσέγγιση της ιδεολογικής του τοποθέτησης. Δεν μπορεί ένα ελπιδοφόρο, κάποτε, ριζοσπαστικό σοσιαλιστικό κίνημα να σηκώνει τα καθημαγμένα πλέον λάβαρα του διαφευσμένου νεοφιλελευθερισμού. Κι όμως δεν υπάρχει κανένα τέτοιο δείγμα πολιτικής επανάταξης στο εσωτερικό του. Δεν οργανώθηκε ποτέ, ούτε συγκλήθηκε, Εθνικό Συμβούλιο, το ανώτερο καθοδηγητικό όργανο του κόμματος μεταξύ δύο συνεδρίων, με ημερήσια διάταξη την προσφυγή στο ΔΝΤ, ώστε να εκτεθούν οι απόψεις των εκλεγμένων στελεχών και να αποφασιστούν ονομαστικά και κατά πλειοψηφία εναλλακτικές προτάσεις, ή εν πάση περιπτώσει αυτή που τελικά ακολουθήθηκε. Ούτε βέβαια ασκήθηκε κάποια πραγματική εσωκομματική πίεση προς αυτήν την κατεύθυνση. Η εσωκομματική σύγκρουση μεταξύ των ηγετικών στελεχών γίνεται με επίδικο κάποιο υπουργείο-φέουδο ή έστω υφυπουργείο υπό τη δαμόκλειο σπάθη ενός αενάως επικρεμάμενου ανασχηματισμού. Λες και οι δημοκρατικές διαδικασίες παρείλκαν γι' αυτό το μείζονος εθνικής και κοινωνικής σημασίας ζήτημα, αφού παρόμοιας έντασης και ισχύος υπαρκτικό διακύβευμα για τη χώρα δεν έχει παρουσιαστεί από το 1974 και μετά. Και πάντως, οι δύο-τρεις συνεδριάσεις του Εθνικού Συμβουλίου, που έχουν γίνει τους τελευταίους είκοσι μήνες, έχουν καθαρά διακοσμητικό και μιντιακό τόνο ανούσιου παραπολιτικού χαρακτήρα και γι' αυτό με όλο και περισσότερους συνειδητά απέχοντες.

Φτάνουμε, λοιπόν, στις 6 Μαΐου 2010, όπου ως άλλος ένας τυπικός νόμος (ν.3845/2010) ψηφίζεται με αμφισβητούμενες κοινοβουλευτικές διαδικασίες κατεπείγουσας μορφής, με απλή πλειοψηφία, το λεγόμενο «Μνημόνιο» που συνόδευε τη δανειακή σύμβαση της Ελλάδας με τις τράπεζες(!) που εκπροσωπούν την Τρόικα, και που καταλύει ουσιαστικά συνταγματικά δικαιώματα. Η δανειακή σύμβαση δε, μέχρι και σήμερα, δεν έχει κυρωθεί από τη Βουλή των Ελλήνων, λαμβανομένης μάλιστα σχετικής πραξικοπηματικού χαρακτήρα πρόνοιας γι' αυτό (ν.3847/2010), ενώ συστηματικά απεκρύβησαν από το λαό όλα τα δεινά που θα επακολουθήσουν για μακρά περίοδο. Αντίθετα μάλιστα, όπως εξηγήσαμε παραπάνω, προηγήθηκε η συστηματική κατατρομοκράτηση

της κοινής γνώμης που σαστισμένη δέχθηκε τα πάντα «για να σωθεί η Ελλάδα». Από ποιον όμως και από τι έπρεπε τελικά να σωθεί η Ελλάδα; Αυτό θα το απαντήσει, σχετικά σύντομα, ο ιστορικός του μέλλοντος. Πάντως η προσφυγή στη λαϊκή ετυμηγορία, είτε με τη μορφή δημοψηφίσματος είτε με τη μορφή εκλογών, ήταν τότε, όσο ποτέ άλλοτε, αναγκαία για να περισωθεί η μια κάποια αξιοπρέπεια της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας.

Στον μεταξύ χρόνο πολλοί συνήθεις ύποπτοι, ενεργοί στις ύστερες κυβερνήσεις του ΠΑΣΟΚ που πρωταγωνίστησαν στη φιλελευθεροποίηση της ελληνικής οικονομίας και ανήγαγαν σε μεγάλη ιδέα του έθνους οικονομικά και ηθικά βλαπτικές και αβασίμους υποθέσεις τύπου ολυμπιακών αγώνων, είτε σιωπούν είτε ανάγουν τα δομικά προβλήματα της ελληνικής οικονομίας στην αναγκασία για την ελληνική κοινωνία επεκτατική πολιτική του Ανδρέα Παπανδρέου, που, ως σημειωθεί, διήρκεσε μόνο από το 1981 ως το 1985, με το χρέος που δημιούργησε τότε να ήταν στο μεγαλύτερο μέρος του εσωτερικό, ουσιαστικά μη υπονομευτικό της εθνικής κυριαρχίας. Διαμετρικά αντίθετο, δηλαδή, στη σύστασή του από το κατοπινά τιτλοποιηθέν χρέος – με τη fee-based συνδρομή της διαβόητης πια Goldman Sachs – που μετατράπηκε σε swaps και άλλα χρηματιστικά παράγωγα, προκειμένου να επιτύχουμε ψευδεπίγραφους δείκτες σύγκλισης και να εισέλθουμε στην ΟΝΕ. Μια είσοδος που, όπως λεγόταν από τα αρμόδια χείλη, θα μετέτρεπε την Ελλάδα σε κάτοχο ενός μεγάλου αποθεματικού νομίσματος και γι' αυτό το λόγο θα την καθιστούσε άτρωτη. Διαφορετικά ειπωμένο, από τη δεκαετία του '90 και μετά, άλλαξαν οι όροι του προβλήματος του δημοσίου χρέους, δηλαδή του τρόπου διαχείρισής του, κάτι που δεν αναφέρεται συχνά στη δημόσια συζήτηση, και όχι τυχαία βεβαίως γιατί αποκαλύπτει τον βασικό ένοχο...

Όλα ξεκινούν από την ανεστραμμένη σύλληψη της κατάστασης της ελληνικής οικονομίας. Οι συστημικές λύσεις που εκπονούνται από τις δεξαμενές σκέψης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και των ισχυρών κεντροευρωπαϊκών κυβερνήσεων κινούνται επί υπολογισμών και υποθέσεων του χρηματοοικονομικού εποικοδομήματος, την αξιακή βάση του οποίου θεωρούν δεδομένη. Έτσι, προσπερνούν παντελώς τις αιτίες της χρόνιας υπανάπτυξης ή στρεβλής και πρόσκαιρης εικονικής ανάπτυξης, που ενώ παρήγαγε παραδεκτά μακροοικονομικά αποτελέσματα, εντούτοις συσώρευε μεγάλο αρνητικό φορτίο στα πραγματικά μεγέθη της οικονομίας, που θα εμφανίζονταν σε μια δομική κρίση του συστήματος. Όπως και συνέβη.

Η Ελλάδα ακολούθησε επί πολλές δεκαετίες το μοντέλο της ετερόνομης και στρεβλής ανάπτυξης, κατά τη διαδικασία της οποίας ο ιδιωτικός τομέας αφενός μεν, δεν δημιουργούσε αρκετές θέσεις εργασίας για την απορρόφηση και αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού, αφετέρου δε, κρατικοδίαιτος και δασμοβίωτος, αδυνατούσε να αναπτύξει την παραγωγικότητα και την ανταγωνιστικότητα των προϊόντων και υπηρεσιών. Κατά την περίοδο της πρώτης μεταπολεμικής ανάπτυξης (1950-1970) δεν προετοιμάστηκε κατάλληλα, δεν επένδυσε στην

έρευνα, την καινοτομία και την τεχνολογία, ώστε να διαμορφώσει διατηρήσιμους επιβιωτικούς όρους στο νέο οικονομικό γίγνεσθαι της απελευθέρωσης των αγορών. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου η διέξοδος της αθρόας μετανάστευσης του ανειδίκευτου, κυρίως, εργατικού δυναμικού, συνετέλεσε στους χαμηλούς δείκτες ανεργίας, την απόσβεση των κοινωνικών εντάσεων και την απόκρυψη της αδυναμίας του ιδιωτικού τομέα. Όταν όμως στέρεψε αυτός ο κρουνός της διαρροής της εργατικής δύναμης και της εισροής των μεταναστευτικών εμβασμάτων, το κράτος βρέθηκε προ ενός πρόσθετου καθήκοντος: από τη μια έπρεπε να αντιμετωπίσει σε ανεκτός κοινωνικά επίπεδα το πρόβλημα της ανεργίας, από την άλλη δε, να συντηρήσει τις θέσεις εργασίας των πολλών προβληματικών επιχειρήσεων που αδυνατούσαν να αντεπεξέλθουν στα χρέη τους και το νέο σκληρό ανταγωνισμό της ελεύθερης διακίνησης αγαθών και υπηρεσιών που η ραγδαίως δημιουργούμενη Κοινή Αγορά της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, νυν Ευρωπαϊκής Ένωσης, δημιουργούσε. Η αδήριτη αυτή οικονομική και κοινωνική ανάγκη αντιμετωπίστηκε εν μέρει με την ανάληψη από το κράτος πολλών μεγάλων ιδιωτικών επιχειρήσεων των κυβερνήσεων του Κωνσταντίνου Καραμανλή, κυρίως στις αερομεταφορές, την τραπεζική πίστη και τα ναυπηγεία, που οι λίγοι τότε και γραφικοί νεοφιλελεύθεροι ονομάτιζαν «σοσιαλμανία».

Παραλλήλως, το κράτος, ή ακριβέστερα ο ευρύτερος δημόσιος τομέας, αναπλήρωσε σε ένα σημαντικό ποσοστό την επιδεινούμενη αδυναμία του ιδιωτικού τομέα να δημιουργήσει νέες θέσεις εργασίας, ιδίως επί των κυβερνήσεων Ανδρέα Παπανδρέου, χωρίς ποτέ όμως να υπερβεί σε αριθμό υπαλλήλων τον κοινοτικό μέσο όρο σε αναλογία του οικονομικά ενεργού πληθυσμού. Κάτι άλλωστε που εξακολουθεί να συμβαίνει μέχρι και σήμερα, όπως έδειξε η πρόσφατη απογραφή του δημοσίου τομέα. Επιπροσθέτως, τη δεκαετία του '80 δημιουργήθηκαν ισχυρές δομές σε όλα τα υποσυστήματα του κοινωνικού κράτους που με τις αυξημένες δημόσιες δαπάνες αναβάθμισαν το ανθρώπινο δυναμικό, βελτίωσαν την παραγωγικότητα της εργασίας και ώθησαν τους ρυθμούς ανάπτυξης, ή, ορθότερα, συγκράτησαν την υφεσιακή δυναμική της οικονομίας ως συνέπεια της γενικευμένης διαδικασίας αποανάπτυξης-αποεπένδυσης του ιδιωτικού τομέα, χωρίς ποτέ όμως να αποκαταστήσουν και τη χαμηλή παραγωγικότητά του. Ένα βασικό πρόβλημα και της δεκαετίας του '80 ήταν η «αποτυχία» άμεσης φορολόγησης των υψηλών εισοδημάτων. Αλλά αυτό είναι μια άλλη, ομολογουμένως πολύ ενδιαφέρουσα, ιστορία, καθώς εξακολουθεί να ισχύει μέχρι και σήμερα...

Πολλές φορές, και ειδικά σε αυτούς τους πονηρούς καιρούς που ζούμε, η ανάλυση των παθογενειών του εθνικού σχηματισμού, του κράτους και των πολιτικών κομμάτων γίνεται στη βάση των πελατειακών σχέσεων, της διαφθοράς/αδιαφάνειας κ.λπ., με παραδειγματική περίπτωση, ειδικά για τις πελατειακές σχέσεις, το ΠΑΣΟΚ της δεκαετίας του '80 ως το πρότυπο του ελληνικού κόμματος μαζών που καταλαμβάνει την εξουσία. Εννοείται πως δεν υποτιμούμε

το υπαρκτό φαινόμενο των πελατειακών σχέσεων, της διαφθοράς/αδιαφάνειας. Όμως, δεν νομίζουμε πρώτον, ότι γεννήθηκε τη δεκαετία του '80, αλλά προϋπήρχε, δεύτερον, ότι χαρακτηρίζει αποκλειστικά τον ελληνικό κοινωνικό σχηματισμό, και, κυρίως, ότι είναι η βασική αιτία, ακόμη και για τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της κρίσης του ελληνικού μεταπρατικού καπιταλισμού, όπως εκδηλώνονται στην παρούσα συγκυρία. Απεναντίας, ενώ το φαινόμενο είναι σαφώς υπαρκτό και πρέπει να αναλυθεί τόσο στην ιστορική του διαδρομή, όσο και στις σύγχρονες εκφάνσεις του, ο τρόπος με τον οποίον παρουσιάζεται από τον κυρίαρχο συνασπισμό εξουσίας (κυβέρνηση-οικονομική ελίτ-οργανικοί διανοούμενοι-MME), δηλαδή ως η μοναδική γενεσιουργός αιτία της κρίσης χρέους, εξυπηρετεί την ερμηνεία αυτής από τη μεριά των «από πάνω», αποσιωπώντας τα βασικά αίτια της κρίσης στη χώρα μας, που κατά τη γνώμη μας είναι: α. ο τρόπος ένταξης του εθνικού σχηματισμού στο διεθνή καταμερισμό εργασίας, β. το απόλυτα παρασιτικό μοντέλο ανάπτυξης, γ. η παραγωγική αποδιάρθρωση της χώρας, δ. η νεοφιλελεύθερη οικοδόμηση της ΕΕ, ε. η ελεύθερη διακίνηση των κεφαλαίων, των υπηρεσιών και των εμπορευμάτων, στ. οι κανόνες λειτουργίας της ΟΝΕ, του Συμφώνου Σταθερότητας και της ΕΚΤ, ζ. ο ρόλος του χρηματοπιστωτικού συστήματος, ιδίως στα είκοσι τελευταία χρόνια της απορρύθμισης της λειτουργίας του. Όσοι, ως εκ τούτου, ομιλούν ανιστόρητα για τις αιτίες της κρίσης στην Ελλάδα αποσιωπούν ότι ο, προϊόντος του νεοφιλελεύθερου χρόνου, αποσυγκροτούμενος ιδιωτικός τομέας επέρριψε τα βάρη του στον δημόσιο, τον αφαίμαξε με διάφορες μεθόδους (υπερτιμολογήσεις, απευθείας αναθέσεις κ.λπ.), και ποτέ δεν αναπτύχθηκε στη βάση της αυτοδύναμης και διεθνώς ανταγωνιστικής επιχειρηματικής δράσης.

Η δεύτερη μεγάλη διαστρέβλωση συμβαίνει τη δεκαετία του '90, ως συνέχεια της πρώτης, και σχετίζεται με την ψευδαίσθηση της θωράκισης της οικονομίας από τους κανόνες του Συμφώνου Σταθερότητας και της συμμετοχής στην ΟΝΕ επί κυβερνήσεων Σημίτη. Το επίτευγμα αυτό προβλήθηκε ως κορυφαία αναπτυξιακή μόχλευση! Ο εύκολος δανεισμός με το υπερτιμημένο, πάντως, για τους Έλληνες ευρώ, απέκρυψε την περαιτέρω αποσυγκρότηση του παραγωγικού ιστού, αφού η χώρα αποστερήθηκε των κλασικών εργαλείων υποβοήθησης ή ανάκτησης της ανταγωνιστικότητάς της (υποτίμηση νομίσματος, διακύμανση αναπτυξιακών επιτοκίων, εκδοτικό προνόμιο κ.λπ.), ταυτοχρόνως δε, απελευθερώθηκε πλήρως η εισαγωγή από τρίτες χώρες παρομοίων ή ανταγωνιστικών με τα δικά μας προϊόντων, που παράγονται με χαμηλό εργατικό κόστος, φορολογικές απαλλαγές και έλλειψη περιβαλλοντικής προστασίας. Επομένως, κατά τη διαδικασία του ενδοευρωπαϊκού εμπορίου οι ισχυρές χώρες σταθεροποίησαν και μεγέθυναν ακόμη περισσότερο το εξαγωγικό τους πλεονέκτημα με την κατάκτηση των αγορών του αποσυγκροτούμενου παραγωγικά Νότου. Αυτή είναι και η αιτία του μεγάλου ανοίγματος στο ισοζύγιο εξωτερικών συναλλαγών που διεύρυνε χαοτικά το γενικό ισοζύγιο πληρωμών.

Έχουμε, λοιπόν, μια στρεβλή ενσωμάτωση στην ΟΝΕ, και με πρόσχημα τη δημοσιονομική αβελτηρία της κατά το ξέσπασμα της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης το 2008, η Ελλάδα βρίσκεται να αποτελεί το πλέον αδύναμο γουρουνάκι (sic) από τα PIIGS. Η συνέχεια είναι γνωστή σε όλους. Η νέα κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ, εκλέγεται με προμετωπίδα της τον «σοσιαλισμό εναντίον της βαρβαρότητας των αγορών». Και από τότε ξεκινάει η μεγάλη περιπέτεια της χώρας, τις υπόγειες διαδρομές της οποίας μόλις μαθαίνουμε από τις αποκαλύψεις των πρωταγωνιστών-διεθνών παραγόντων. Δεδομένης της κακής οικονομικής κατάστασης που άφησε πίσω της η πενταετής διακυβέρνηση του Κωνσταντίνου Α. Καραμανλή από το 2004 ως το 2009, η κατασυκοφάντηση της χώρας και των Ελλήνων από τον πρωθυπουργό Γιώργο Παπανδρέου στα διεθνή ΜΜΕ, από λοιπά κορυφαία κυβερνητικά στελέχη, όπως τον υπουργό Οικονομικών Γ. Παπακωνσταντίνου, αλλά και άλλους παπαγαλίζοντες υπουργούς, τροφοδότησαν ένα ανθελληνικό παραλήρημα που περιόριζε τις δυνατότητες εναλλακτικής αντιμετώπισης της ανανέωσης των ελληνικών ομολόγων που βρίσκονταν στα χέρια ξένων ιδιωτών, κυρίως γαλλικών και γερμανικών μεγατραπεζών. Επίσης, τρομοκράτησαν το λαό για το διατυμπανιζόμενο επικείμενο ναυάγιο του Τιτανικού της Ελλάδας, και εμφύσησαν, με πρωτοφανή απρέπεια, την έννοια της συλλογικής ευθύνης στο συλλογικό ασυνείδητο, καταπτοώντας το λαϊκό φρόνημα και προετοιμάζοντας τη λεηλασία του κόσμου της εργασίας.

Ήταν προφανές για τους γνωρίζοντες την τακτική των αγορών και των διεθνών χρηματοπιστωτικών οργανισμών, ότι εξελισσόταν, με την αгаστή συνεργασία των κρατικοδίαιτων και καθεστωτικών ΜΜΕ που έχουν συμφέρον στη διατήρηση ενός ευνοιοκρατικού προς αυτά status quo [όπως εξώφθαλμα τους υπενθυμίζει κουνώντας τους το δάχτυλο, με πρόσφατη κυβερνητική ανακοίνωση εξαιρετικού ενδιαφέροντος προς τα ΜΜΕ, το γραφείο του κυβερνητικού εκπροσώπου και υφυπουργού Εσωτερικών με αρμοδιότητα τα ΜΜΕ, εγκαλώντας προφανώς τις ιδιοκτησίες τους... στις 05/06/2011, τη μέρα της πάνδημης ειρηνικής αντικυβερνητικής συγκέντρωσης μισού εκατομμυρίου πολιτών στο Σύνταγμα, όπου μεταξύ άλλων διαβάζουμε: «...Με τη συμβολή, με τις θυσίες του Ελληνικού λαού, δίνουμε εδώ και πολλούς μήνες έναν τιτάνιο αγώνα για να σώσουμε την Ελλάδα από τη χρεοκοπία... Αγώνα στον οποίο οφείλουν εν πολλοίς την επιβίωσή τους και τα Μέσα Ενημέρωσης, καθώς η κατάρρευση της χώρας θα σήμαινε και τη δική τους κατάρρευση...» βλ. επίσημη ιστοσελίδα Γενικής Γραμματείας Ενημέρωσης και Επικοινωνίας, αρ.πρωτοκόλλου 050611, <http://www.minpress.gr/minpress/index/information/info-govannhmnstr.htm>], το πρώτο στάδιο του δόγματος «σοκ και δέος», ώστε η χώρα και ο λαός της να δεχθούν με τις λιγότερες δυνατές κοινωνικές αντιστάσεις το πρόγραμμα διάλυσης του κοινωνικού κράτους και άλωσης του δημοσίου πλούτου από τα κερδοσκοπικά κεφάλαια, τα οποία βλέποντας την εφεκτικότητα του κυρίαρχου

πολιτικού συστήματος δεν δίστασαν να επιβάλουν μνημόνια και δανειστικές συμβάσεις, που για πρώτη φορά στην ιστορία των διεθνών οργανισμών περιείχαν όρους παραίτησης από την ασυλία στην προστασία των κρατικών περιουσιακών στοιχείων – και συνακολούθως της εθνικής κυριαρχίας –, απεμπόλησης βεβαιωμένων απαιτήσεων του ελληνικού κράτους, αλλά και απαγόρευσης(!) δανεισμού από άλλη πηγή εκτός Τρόικας.

Αξίζει να σημειωθεί εδώ, ότι τα μεταγενέστερα, κατά πολύ ηπιότερα του ελληνικού, προγράμματα που επέβαλε το ΔΝΤ, η ΕΕ και η ΕΚΤ στην Ιρλανδία, αλλά και εμμέσως στην Ισπανία, δεν περιέχουν τέτοιους όρους, μάλιστα δε αυτήν την περίοδο οι Ιρλανδοί υπάλληλοι του Υπουργείου Οικονομικών και οι Ισπανοί συνάδελφοί τους, βρίσκονται σε περιοδεία στις χώρες της Άπω Ανατολής και τις αναδυόμενες BRICS, για την εξασφάλιση φθηνότερων και πολλαπλώς συμφερότερων δανείων. Είναι ηλίου φαεινότερον ότι η δυσμενής αυτή διάκριση στις δανειακές συμβάσεις της Ελλάδας οφείλεται στην έλλειψη κάθε διάθεσης για διαπραγματεύση των όρων τους από τους Έλληνες «διαπραγματευτές» και στην ολοκληρωτική προσχώρηση των κυβερνώντων στην πιο ακραία εκδοχή του αναχρονιστικού και επιθετικού νεοφιλελευθερισμού, σε τέτοιο βαθμό που ο όρος σοσιαλφιλελεύθεροι να φαντάζει ανώδυνος και αναπολητέος.

Οι πολιτικές του Μνημονίου αποκαλύπτεται πλέον ότι συγκροτούν ένα καταστροφικό πλέγμα μέτρων, («το πιο σκληρό που ακολούθησε ποτέ χώρα», σύμφωνα με τον πρωθυπουργό και διεθνείς πηγές) που αποτυγχάνουν ακόμη και στις πιο προβλεπτές οικονομετρικές τους διαστάσεις. Ήδη το ΔΝΤ στην τελευταία έκθεσή του για την ελληνική οικονομία αναφέρει επί λέξει ότι «οι βραχυπρόθεσμες αναπτυξιακές προοπτικές είναι θολές, αλλά τα πακέτα στήριξης που βρίσκονται σε ισχύ, περιλαμβάνουν μια σειρά μέτρων που θα φέρουν προσαρμογή και με τον καιρό(!)... ανάπτυξη». Όποιος είναι εξοικειωμένος με τη διπλωματική ορολογία που χρησιμοποιεί, αντιλαμβάνεται ότι το ΔΝΤ μεταθέτει το χρόνο της ανάπτυξης στο αόρατο και απροσδιόριστο μέλλον. Γι' αυτό και η κυβέρνηση επαναφέρει, υπό την πίεση της ογκούμενης λαϊκής αγανάκτησης, που οδηγεί στις πλατείες τους αγανακτισμένους, αποφασισμένους και σταδιακώς συνειδητοποιούμενους πολίτες, το ακόμη σκληρότερο δεύτερο στάδιο της επιχείρησης «σοκ και δέος», με προφανώς λιγότερες πιθανότητες επιτυχίας. Η κυβέρνηση, ως καμικάζι αυτοκτονίας, που τελικά ίσως πράγματι «δεν ενδιαφέρεται για το πολιτικό κόστος», αγκομαχεί να σταθεί μέσα από αλλεπάλληλους χειρισμούς και έτσι να εκπληρώσει τη δέσμευσή της στο διεθνές και εγχώριο χρηματοπιστωτικό κεφάλαιο, να του παραδώσει δηλαδή σε υφειακές τιμές όλες τις μορφές της κερδοφόρας ή ηθελημένα ζημιογόνας κοινωνικής οικονομίας, καθώς και την υλική ή άυλη δημόσια περιουσία. Αν προχωρήσει αυτό το σχέδιο της ολοκληρωτικής απαλλοτρίωσης, τότε είναι προφανές ότι η χώρα θα στερηθεί τη βάση της ύπαρξής της ως αυτόνομης εδαφικής οντότητας και εθνικού σχηματισμού.

Το προτεινόμενο μεσοπρόθεσμο πλαίσιο, το δεύτερο, όπως είπαμε, πακέτο μέτρων σκληρής λιτότητας, είναι σε διαλεκτική σχέση με την *raison d'être* του, τη χρηματιστική επίθεση στα κράτη με πρόσχημα το δημόσιο χρέος, και έρχεται να αφαιρέσει βιαίως από τους εργαζομένους, τους μοναδικούς που παράγουν υπεραξία, το πραγματικό χρήμα, προκειμένου κατ' αυτόν τον τρόπο να εγχαρτώσει, όσο μπορεί, τη φούσκα του υπερμεγέθους εικονικού χρήματος (700 τρις δολάρια διακινημένα παράγωγα, ενώ το παγκόσμιο ΑΕΠ ανέρχεται σε περίπου 60 τρις), τις ζημιές δηλαδή που έχουν εγγράψει στους ισολογισμούς τους τα διεθνή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα – καζίνο με το κραχ τους. Το συγκεκριμένο δε πακέτο είναι εξωπραγματικό ακόμη και με τους πιο αυστηρούς όρους του νεοφιλελεύθερου πραγματισμού. Περιέχει τερατωδώς δυσανάλογες παραχωρήσεις της χώρας έναντι της προκαθορισμένης 5ης δόσης (όχι η τελευταία από τις πολλές τμηματικές δόσεις που εκταμιεύονται όλο και πιο τιμωρητικά απέναντι στο λαό, που υφίσταται και, προφανώς, δεν ευθύνεται για την αποτυχία της οικονομικής πολιτικής που η κυβέρνηση από κοινού με την Τρόικα επιβάλλουν) του δανείου που σύνηψε η χώρα «για να σωθεί» με τους παραπάνω λεόντειους όρους και τον δήθεν μονόδρομο που άλλες χώρες της ΟΝΕ, σε παρόμοια ή και δυσμενέστερη θέση, απέκρουσαν και δεν ακολούθησαν.

Αυτή η τελευταία «πεφωτισμένη» δέσμη μέτρων που αποφάσισε να επιβάλει η σημερινή κυβέρνηση, ένα Μνημόνιο ΙΙ, ουσιαστικά, προς αντιφατική επίρρωση και βαυκαλισμό της αποτυχίας του πρώτου, ονομάζεται φλύαρα «Μεσοπρόθεσμο δημοσιονομικό πλαίσιο και πολιτικές εξόδου από την Κρίση» και δεν απέχει πολύ ως προς την παράλογη φιλοδοξία των στόχων του από την περιβόητη υπόθεση του Μνημονίου, ότι δηλαδή, ενώ το δημόσιο χρέος από 100% ως ποσοστό του ΑΕΠ θα αυξανόταν στο 150%, οι αγορές παρ' όλα αυτά θα άνοιγαν το 2011. Αυτό πια δεν προβλέπεται να συμβεί ούτε το 2012, ούτε το 2013. Και όσο θα χειροτερεύει η κατάσταση της ελληνικής οικονομίας, τόσο θα απομακρύνεται αυτό το ενδεχόμενο, να επιστρέψει δηλαδή η χώρα στις αγορές για να σταματήσει να δανείζεται υπό όρους και να κατακρημνίζεται εξαιτίας τους σε ένα κάθετο σπινάλ αποδιάρθρωσης.

Η επίσημη δικαιολογία για τα πρωτοφανή μέτρα είναι ότι ο μεγαλεπήβολος στόχος της μείωσης του ελλείμματος επιβάλλει πολιτικές λιτότητας. Από ποιον όμως καθορίστηκε ο απαιτούμενος χρόνος γι' αυτή τη μείωση; Είναι γνωστό, δηλαδή μακροοικονομικώς παραδεκτό, ότι η μείωση του ελλείμματος οφείλει να γίνεται με σταδιακό τρόπο, ούτως ώστε να μη στραγγαλίζεται η πραγματική οικονομία και συρρικνώνεται ραγδαία το ΑΕΠ. Πολλοί διεθνείς οικονομικοί αναλυτές προειδοποίησαν από πέρυσι για την απροσφορότητα αυτής της καταγιστικής τακτικής που εμείς αυτοβούλως(!) ακολούθησαμε. Όπως, λοιπόν, μάθαμε διά των χειλέων του διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδας Προβόπουλου, σε τηλεοπτική του συνέντευξη λίγο μετά την υπογραφή του Μνημονίου «...εμείς δεν θέλαμε 5 χρόνια για να μειώσουμε το έλλειμμα, θα τους εκπλήξουμε ευχά-

ριστα(!) και μας αρκούν 3 χρόνια...». Κατ' ουσίαν απεμπολήσαμε οικειοθελώς το δικαίωμά μας να ακολουθήσουμε μια σοφότερη, πιο συνετή, δηλαδή ηπιότερη προσαρμογή της οικονομίας στα νέα δεδομένα, μια προσαρμογή που έναν χρόνο μετά, ήτοι τον Μάρτιο του 2011, ο πρωθυπουργός αιτήθηκε στη Σύνοδο Κορυφής της ΕΕ. Για να ισχυριστεί κατόπιν ότι κατήγαγε μέγα διπλωματικό κατόρθωμα, αφού «διαπραγματεύτηκε και πέτυχε» την επιμήκυνση της προσαρμογής. Προσφέροντας όμως, επί ανταλλάγματι για την υποτιθέμενη αυτή επιτυχία, δεσμευτική ρήτρα εκποίησης δημοσίου πλούτου αξίας 50 δις ευρώ!

Είναι λοιπόν να απορούμε, πώς, για να καταστεί το ελληνικό χρέος βιώσιμο, θα πρέπει – σύμφωνα πάντα με το μεσοπρόθεσμο στο οποίο παραπέμπουμε για τις κάτωθι παραδοχές – η χώρα μετά το 2014 να καταγράφει ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης πάνω από 3,5%, να παράγει πρωτογενές πλεόνασμα πάνω από 5,5%, με την πρόσθετη προϋπόθεση πάντα ότι θα προέλθουν και 50 δις ευρώ από την εκποίηση της δημόσιας περιουσίας και των κρατικών επιχειρήσεων, άλλων ζημιογόνων και άλλων ιδιαίτατης στρατηγικής σημασίας που είναι μάλιστα εξαιρετικά κερδοφόρες (ΔΕΗ, ΟΛΠ, ΟΛΘ, ΕΥΔΑΠ, ΕΥΑΘ κ.λπ.)! Αν δε, δεν συμβεί αυτό, δεν εξευρεθούν δηλαδή τα 50 δις – το πλέον πιθανό, τότε, συνάγεται κάνοντας τα μαθηματικά, το πρωτογενές πλεόνασμα θα πρέπει να υπερβαίνει το 7,5% για μια διαδοχική περίοδο δέκα συναπτών χρόνων. Κι επειδή κανείς έχων σώας τας φρένας αναλυτής ή και περαστικός λαθραναγνώστης εφημερίδων, πλην βεβαίως της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ, δεν μπορεί να θεωρήσει ότι αυτός είναι ένας ρεαλιστικός στόχος, θα αποδειχθεί και πάλι εκ των υστέρων η περίτρανη αποτυχία και του δεύτερου Μνημονίου. Στον μεταξύ χρόνο όμως, θα έχει χαθεί η περιουσία του ελληνικού λαού, και μαζί με αυτήν, οι υλικές δυνατότητες να επαναποκτήσει την αυτοδιάθεση και τη θεσμική κυριαρχία του επί των υποθέσεων της χώρας.

Είναι, όμως, επίσης άξιον απορίας το πώς είναι δυνατόν η ίδια η Τρόικα να αποδέχεται αυτά τα σενάρια ως βάση διασφάλισης του ογκωδέστατου δανείου που παρέχει. Έτσι, δύσκολα μπορεί να αποφύγει κανείς να σκεφτεί, ότι αυτό που τελικά (ή ανέκαθεν, για όσους έχουν μελετήσει το ΔΝΤ και παρόμοιους διεθνείς οργανισμούς-οχήματα του νεοφιλελευθερισμού) έχει προτεραιότητα σε αυτήν τη χρονική στιγμή για τους συνταγογράφους – χωρίς καμία μέριμνα για τη βιωσιμότητα της ελληνικής οικονομίας – είναι η έτι περαιτέρω και κατεπείγουσα φιλελευθεροποίηση της οικονομίας με κάθε μέσο δανειστικής ομηρίας, αφού το μεθοδευμένο αναξιόχρεον της οικονομίας μας επιβάλλει την ταχεία εξαγορά των στρατηγικών μας επιχειρήσεων στη χαμηλότερη χρηματιστηριακή τους αξία, όπως αυτή εφήμερα διαμορφώνεται, δηλαδή σε απίστευτα χαμηλές τιμές που δεν αποτιμούν την πραγματική αξία των εταιρειών μας, και οι οποίες τιμές επιτεύχθηκαν μέσα από την οργάνωση της ύφεσης και της εσωτερικής υποτίμησης στο ελληνικό πειραματόζωο. Είναι φανερό ότι ο ελληνικός λαός δεν θα μπορούσε να έχει αυτού του είδους την προτεραιότητα.

Όσο όμως είναι καιρός πρέπει, επιτέλους, να αντιληφθούμε ότι προϋπόθεση για την ανάπτυξη και την ανάκαμψη της χώρας είναι η τελική και ολοκληρωμένη πρόταση για το πώς το δημόσιο χρέος της μπορεί να καταστεί βιώσιμο. Η κυβέρνηση είναι υποχρεωμένη να προτάξει το συμφέρον και τις δυνατότητες της χώρας πάνω από το συμφέρον των εξαιρετικά ευνοημένων πιστωτών μας, που πολύ σύντομα θα έχουν ξεφορτωθεί τα επικίνδυνα ελληνικά ομόλογα έχοντας μάλιστα, εν μέσω κραχ, εξοφληθεί αρτίως στην ονομαστική τους αξία. Και ακολούθως να αρνηθεί να υποκύψει στις πιέσεις για βίαιη φιλελευθεροποίηση της οικονομίας. Αφού, ακόμη κι αν ιδεολογικά συμφωνούσαμε, αυτή δεν θα αντιμετώπιζε τη βιωσιμότητα του δημοσίου χρέους.

Η χώρα, αν υποθέσουμε ότι ο πρωθυπουργός είχε τη βούληση να το χρησιμοποιήσει, έχει ένα μεγάλο διαπραγματευτικό όπλο. Είναι πολύ μεγάλη για να χρεοκοπήσει. Πρέπει όμως να αποφασίσει να απευθυνθεί κατευθείαν στους πιστωτές της. Πρέπει η Αθήνα να αναλάβει τον ρόλο που της έχει με εκλογές ανατεθεί ως εκπροσώπου του εθνικού συμφέροντος και, επιτέλους, ως τέτοια να λειτουργήσει. Πρέπει να δεχθεί και να δηλώσει στους εταίρους μας, ότι κανένας τρόπος αντιμετώπισης του χρέους δεν πρέπει να αποκλειστεί. Και, βέβαια, σε καμία περίπτωση να μη συνεχίσει να περιορίζεται στο σημερινό τρόπο που επιλέγει, δηλαδή την προσφυγή σε μια επαναλαμβανόμενη αναχρηματοδότηση με νέο υπό όρους δανεισμό, όπου πλέον θα καταποθεί από το «δημιούργημά της» το μηχανισμό στήριξης. Έναν μηχανισμό που, όπως έχει συσταθεί, με τη μονομερή προϋποθετικότητά του, μας εγγυάται διά παντός υποτέλεια, αφού δεν δίνει τελική λύση, δεν εξασφαλίζει τη βιωσιμότητα του χρέους και απλώς μεταθέτει το πρόβλημα για αργότερα, ενώ στο μεταξύ εγκλωβίζει την οικονομία. Λειτουργεί λοιπόν υπαλλακτικά, αλλά επ' ουδενί επαρκώς, στην πολιτική ακαμψία να FEDοποιηθεί η ΕΚΤ, γεγονός που υπόσχεται πολλές ακόμη κρίσεις για τις μικρές χώρες της ευρωζώνης – μέχρις ότου η ισχυρότερη Γερμανία να αποφασίσει να την εγκαταλείψει. Άλλωστε, και το ίδιο το όνομα του μηχανισμού στήριξης είναι δηλωτικό του ότι δεν πρόκειται να σταθούμε στα πόδια μας προς το παρόν ή και μόνιμα...

Η νέα προσέγγιση της Ελλάδας, που είναι φανερό ότι απαιτείται, είναι αναγκαίο να έχει ως στόχους: α. να εξασφαλιστεί μια περίοδος 4-5 ετών, όπου η χώρα να μη χρειάζεται τις αγορές, περίοδος που κρίνεται αναγκαία για να αποκατασταθεί η λειτουργία της οικονομίας και να επιστρέψει η χώρα στην ανάκαμψη και β. να μην αυξηθεί ο συνολικός δανεισμός της χώρας, αντίθετα να επιδιωχθεί η μείωσή του.

Η κυβέρνηση όμως, λες και προστατεύει τους πιστωτές που θα υποστούν ζημιές σε περίπτωση αναδιάρθρωσης – αρκετά πιθανή ωστόσο – πεισματικά αρνείται να δει και να ακούσει διαφορετικές προσεγγίσεις από αυτές που υιοθετεί στην αντιμετώπιση του δημοσίου χρέους. Διαφορετικές προσεγγίσεις οι οποίες, μέσα από τους σημερινούς μηχανισμούς και, κυρίως, μέσα από τη δευτερογενή

αγορά των ομολόγων, θα μπορούσαν να καταστήσουν το δημόσιο χρέος διαχειρίσιμο μέγεθος, δίνοντας παράλληλα την ευκαιρία στη χώρα με την εφαρμογή ενός πραγματικού μεσο-μακροπρόθεσμου προγράμματος να δημιουργήσει προϋποθέσεις πραγματικής και ουσιαστικής ανάκαμψης.

Αντίθετα, το σχιζοειδώς υπερφιλόδοξο μεσοπρόθεσμο πρόγραμμα της κυβέρνησης εγκλωβίζει τη χώρα στην ύφεση, εξαθλιώνει τους Έλληνες, ξεπουλάει το δημόσιο πλούτο και ανοίγει ομοίως το δρόμο, όπως εξάλλου και το Μνημόνιο, σε μέτρα που εφαρμόζονται από το ΔΝΤ σε χώρες της Ασίας και της Λατινικής Αμερικής, με τα γνωστά σε όλους μας αποτελέσματα, θεωρώντας σκοπίμως ή λανθασμένα ή και τα δύο, ότι:

- Ότι μπορεί να εξυπηρετηθεί το σύνολο του δημοσίου χρέους, πράγμα που είναι αδύνατο να συμβεί διεθνώς, αφού η υπερσυσσώρευση των χρεών, εξαιτίας του απορρυθμισμένου χρηματοπιστωτικού δανεισμού, υπερβαίνει κατά πολύ το παγκόσμιο ΑΕΠ, όπως ανωτέρω παραθέσαμε. Άρα επιτακτικά θα πρέπει και για την Ελλάδα, να αναζητηθούν τρόποι μείωσης του χρέους της, μέσα από τη δευτερογενή αγορά των ομολόγων, για να επέλθει η διόρθωση της στρέβλωσης, της οποίας, ως σημειωθεί εμφατικά, τα κράτη και οι προϋπολογισμοί τους είναι θύματα και όχι θύτες.
- Ότι οι μεταρρυθμίσεις θα οδηγήσουν στην ανάκαμψη, αφού ξέρουμε ότι, και όταν αυτές είναι σωστές, δεν είναι άμεσης απόδοσης.
- Ότι αφού απέτυχε η είσοδος της χώρας στις αγορές πρέπει η ανάγκη χρηματοδότησης της λήξης των ομολόγων να καλυφθεί με νέο δάνειο, και την ταυτόχρονη επιβολή ενός νέου Μνημονίου, προοίμιο του οποίου είναι το μεσοπρόθεσμο πλαίσιο βασιζόμενο σε παραδοχές εξαιρετικά ανεδαφικές.
- Ότι η μεταφορά του δημοσίου χρέους από τους ιδιώτες στα κράτη μέσω του νέου δανείου θα κάνει δήθεν ευκολότερη τη μελλοντική διευθέτηση, ενώ είναι βέβαιο ότι λόγω του πολιτικού κλίματος στις βόρειες χώρες, αλλά και της ιδεολογικής και πολιτικής κατεύθυνσης των κυβερνήσεων αυτών, θα ασκηθούν, όπως το βλέπουμε ήδη άλλωστε, ισχυρές πιέσεις για την εξυπηρέτηση του συνόλου του χρέους! Ιδιαίτερα, μάλιστα, αν δεν θα είναι ευνοϊκά τα χαρακτηριστικά, που φαίνεται να προσλαμβάνει ο Μόνιμος Μηχανισμός Στήριξης (EFSF) και το Σύμφωνο για το ευρώ, το οποίο θεσμοποιεί διαδικασία ελεγχόμενης πτώχευσης με εταιρικούς όρους. Έτσι, η συντελούμενη μεταφορά και συγκέντρωση του χρέους σε λίγα χέρια ισοδυναμεί με υπαγωγή μας σε αλλότρια συμφέροντα, απομείωση εθνικής κυριαρχίας και απεμπόληση κυριαρχικών δικαιωμάτων. Η διασπορά του χρέους αντίθετα, έτσι όπως αυτή υφίστατο από το 2009 και πριν, ενισχύει τη διαπραγματευτική δυνατότητα της χώρας. Εξάλλου, είναι φανερό ότι οι πιέσεις για την εξυπηρέτηση του χρέους, μέσω νέων ολοένα και επαχθέστερων δανείων, συνοδεύονται από τις φανερές

πια επιδιώξεις για το μοντέλο της οικονομίας που απαιτούν να επιβληθεί, με στόχο μέσα από την κρίση (ως ευκαιρία τους...) να ανισοκατανεμηθεί εκ νέου ο εθνικός πλούτος υπέρ του διεθνούς κεφαλαίου.

- Ότι η συγκεκριμένη κυβέρνηση έχει τη λαϊκή εντολή να επιβάλει το οικονομικό μοντέλο που αποφασίσθηκε με γνώμονα τις ιδεολογικές και πολιτικές κατευθύνσεις άλλων κυβερνήσεων και διεθνών οργανισμών, όπως το ΔΝΤ. Όμως, θα έπρεπε να γνωρίζουν ότι, σύμφωνα με την τεχνική των μεταρρυθμίσεων, οι μεταρρυθμίσεις για να πετύχουν χρειάζονται πάνω απ' όλα κοινωνική αποδοχή. Δεν επιβάλλονται, ειδικά όταν δεν διαθέτουν λαϊκή και δημοκρατική νομιμοποίηση. Πόσο μάλλον που στις συγκεκριμένες ελλείπει και η ίδια η λογική βάση. Σε κάθε περίπτωση πάντως, πρέπει να ερωτηθεί η ίδια η κοινωνία, αν δέχεται, για παράδειγμα, να αποποιηθεί το δημόσιον των δημοσίων αγαθών, και να μετατρέψει σε ιδιωτικούς τους δημόσιους πλουτοπαραγωγικούς πόρους εκποιώντας τους επί πινακίου φακής, ως ρουσφέτι στους ξένους.

Τον μοιραίο για τη σύγχρονη ελληνική ιστορία Οκτώβριο του 2009 κανείς δεν μπορούσε να φανταστεί το επερχόμενο καθεστώς υποτέλειας στο οποίο θα εξέπιπτε η Ελλάδα. Ούτε την απρόκλητη επίθεση στην εργασία, την αποδόμηση του ασφαλιστικού συστήματος και τη δραματική συρρίκνωση του κοινωνικού κράτους, όπου με δήθεν «καλλικρατικούς» όρους, κλείνουν σχολεία στην περιφέρεια και την πρωτεύουσα, νοσοκομεία, ορφανοτροφεία, πανεπιστημιακές σχολές, ερευνητικά ιδρύματα, ειδικά σχολεία, δανειστικές βιβλιοθήκες, δημοτικοί παιδικοί σταθμοί κ.λπ. Κανείς δεν μπορούσε να φανταστεί ότι η πολύφερνη κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ (το σλόγκαν «ΛΕΦΤΑ ΥΠΑΡΧΟΥΝ» κυριάρχησε στην προεκλογική εκστρατεία αλλά απέκρυψε ότι α. αναφερόταν στα λεφτά των μισθωτών, των συνταξιούχων, των νέων, των αναπήρων, των πολυτέκνων, και ότι β. απευθυνόταν καθησυχαστικά στους ξένους πιστωτές, «αγίους» του διεφθαρμένου και χρεοκοπημένου χρηματοπιστωτικού συστήματος) και του πανηγυρικά εκλεγμένου πρωθυπουργού Γιώργου Παπανδρέου, θα κηρύξει στάση πληρωμών στους πολίτες της και θα φτάσει στο κατάντημα να ταυτίζει την έννοια του πατριωτισμού με τις ντιρεκτίβες των κατά καιρούς ομοτράπεζών του, διεθνών τοκογλύφων. Κανείς δεν περίμενε ότι αυτή θα είναι η κυβέρνηση που θα πυρώσει τη νιότη σε ένα εργασιακό Νταχάου, θα εξευτελίσει τους γέροντες, θα απομειώσει δημογραφικά, ίσως και εδαφικά, τον εθνικό σχηματισμό, πράγμα για το οποίο βέβαια γρηγορούμε, αλλά και συστηματικά παρακολουθούμε να συντελείται μέσα από παράταιρες για τα εθνικά συμφέροντα γεωπολιτικές και οικονομικές συνεργασίες και επιλογές, πχ. η μη κήρυξη της ΑΟΖ, πολιτική κατευνασμού απέναντι στην Τουρκία, η απόσυρση από ενεργειακές συμφωνίες, το κλείσιμο πρεσβειών κ.λπ. Μάλιστα, έκπληκτοι παρακολουθούμε επώνυμες καταγγελίες από ανώτερους διπλωμάτες του ΥΠΕΞ [βλ. εφημ. *Ελευθεροτυ-*

πία, 13/05/2011 όπου ο κος Θ. Δασκαρόλλης, πρόεδρος Ένωσης Διπλωματικών Υπαλλήλων, πρέσβης, σε εσωτερικό έγγραφο προς τους συναδέλφους του στις 12/05/2011 μεταξύ άλλων αναφέρεται σε «...ανομολόγητους χειρισμούς σε καίρια εθνικά ζητήματα από παραθεσμικούς μηχανισμούς, προφανώς όχι με το αζημίωτο», ότι «...η χώρα βιώνει άμεσα τις οδυνηρές και καταστροφικές συνέπειες της διπλωματικής, οικονομικής διαπραγματευτικής ανικανότητας των κυβερνώντων...», «...η κατάργηση ελληνικών διπλωματικών και προξενικών αρχών θα εξοικονομήσει ελάχιστα σε σύγκριση με όσα θα μπορούσε να εισφέρει στον κρατικό προϋπολογισμό και έχει τεράστιο κόστος, διπλωματικό και πολιτικό. Τη διεθνή απομόνωση της χώρας...» και ότι «[οι Έλληνες διπλωμάτες είναι] κατά παραγγελιάν απόντες από τις εξελίξεις, με απαξιωμένη τη θεσμική υποχρέωση λόγου και πρότασης...», «...δεν αξιοποιούμε ούτε ως εναργείς φορείς εθνικού αντιλόγου στη διεθνή διαπόμπευση και δαιμονοποίηση της χώρας, για την οποία μείζονα ευθύνη έχουν τουλάχιστον επιπόλαιες κυβερνητικές διακηρήξεις περί “Τιτανικού”, μειωμένης εθνικής κυριαρχίας και περίπου αναγόρευσης της πατρίδας μας σε κοιτίδα της διαφθοράς»].

Τέτοια ιδεολογική και συνειδησιακή μετάλλαξη πολιτικού σχηματισμού δεν έχει γνωρίσει η χώρα από την εποχή της δημιουργίας του νέου ελληνικού κράτους, ενός κομματικού σχηματισμού που διακήρυσσε ότι δεν μπορεί να υπάρξει εθνική ανεξαρτησία μέσω της θεσμοποιημένης εξάρτησης (*Ελλάδα και η Κοινή Αγορά. Ο Αντίλογος*, εκδ. ΠΑΣΟΚ, 1976). Γίνεται, ως εκ τούτου, σε όλους προφανές ότι η καταγγελία της κυβέρνησης, του Μνημονίου και των δανειστικών συμβάσεων, καθώς και η αποπομπή του πολιτικού συστήματος της μνημονιακής συναίνεσης, είτε αυτή παρέχεται από τα δεξιά, είτε από τα αριστερά... (!), είναι όρος επαναφοράς της χώρας στη γραμμή της στοιχειώδους επιβιώσής της.

Με εύλογη αγωνία αναμένουμε τη σχετική ψηφοφορία στη Βουλή των Ελλήνων στα τέλη Ιουνίου και μετά τη Σύνοδο Κορυφής της ΕΕ, για να δούμε αν κάποιοι, από αυτούς που βιαστικά και επιπόλαιοι απεμπόλησαν κυριαρχικά δικαιώματα του ελληνικού κράτους και της κοινωνίας μας, τολμήσουν να ξεπλύνουν ένα μέρος της ντροπής και της εθνικής καταισχύνης που ιστορικά θα τους συνοδεύει, καταψηφίζοντας τον εκβιαστικό και αυτοκτονικό για τη χώρα μεσοπρόθεσμο «μονόδρομο». Το σίγουρο είναι πάντως ότι αν αυτό συμβεί, θα οφείλεται στα αδιέξοδα μιας παραπλανημένης και ατελούς συνείδησης που αρνήθηκε να δει εξ αρχής τα πασίδηλα, και από την ανάγκη της πολιτικής επιβίωσης χειροκρότησε ουκ ολίγες φορές το ετερόνομο πρόγραμμα καταστροφής της χώρας.

Όσον αφορά το κομματικό υποκείμενο ΠΑΣΟΚ, με τα ηγετικά στελέχη και τους τριτοκλασάτους ορεηγον παρατρεχάμενους, που, με πρωτοφανή κυνισμό, και τον σοσιαλισμό επαγγέλλονταν, αλλά και τον ακραίο νεοφιλελευθερισμό στηρίζουν «μεταλαμπαδεύοντάς» τον ως οργουελικό newspeak στις

εναπομείναντες αναιμικές τοπικές και νομαρχιακές οργανώσεις του μετανεωτέρου «ανοιχτού κόμματος», της «συμμετοχικής δημοκρατίας» και της «δημοκρατικής διαβούλευσης και λογοδοσίας», αποτελεί πλέον έναν οργανισμό που έχει μετατραπεί στο ακριβώς αντίθετό του, και γι' αυτό πρέπει πάση θυσία να (αυτο)καταλυθεί. Για να σωθεί από το νέο του αναξιοπρεπή εαυτό. Και για να δημιουργηθεί από τις στάχτες του ένας γνήσιος σοσιαλιστικός φορέας που θα προτάσσει την εθνική ανεξαρτησία, τη λαϊκή κυριαρχία, την κοινωνική απελευθέρωση και τη δημοκρατική διαδικασία. Που θα τιμά την ιστορική παρακαταθήκη της διακήρυξης της 3ης του Σεπτεμβρίου 1974 και θα αποτελεί τη σύγχρονη συνέχειά της.

Έρχεται κάποτε η στιγμή που ο πολιτικός χρόνος συναιρείται σε μία μόνη ενέργεια. Που εμπεριέχει όλες τις προηγούμενες και ερμηνεύει το παρελθόν, προοιωνίζεται το μέλλον. Είναι η στιγμή που το σημαίνον της πολιτικής συμπεριφοράς είναι η ηθική αξιοπιστία. Συνεκδοχικά, η με πάθος προάσπιση του δημοσίου συμφέροντος, γιατί αυτή, ούτως ή άλλως, αποτελεί τον πυρήνα της σύνθετης πολιτικής λειτουργίας. Και αφού, αργά ή γρήγορα, ο καθείς εισπράττει τα επίχειρα των ενεργειών του, ας ελπίσουμε ότι ο ελληνικός λαός θα επιμερίσει σωστά και θα αποδώσει σύντομα τις ευθύνες κόντρα στα υποτιμητικά της νοημοσύνης του διλήμματα και εκβιασμούς. Σε πείσμα αυτών που προσπαθούν να μας πείσουν ότι δεν αξίζει τον κόπο να ασχολούνται οι πολίτες με το ηθικό πρόταγμα της πολιτικής. Και ίσως ούτε καν με την πολιτική και εκείνους που εκλέγονται για να είναι οι θεράποντές της. Και όχι οι συναινούντες διαχειριστές της χίμαιρας. Η εντροπία του συστήματος, όπως αυτό ως τώρα λειτούργησε, ήδη εκτυλίσσεται μπροστά μας, και για πρώτη φορά μετά τη Μεταπολίτευση η κουκλοθεατρική πολιτική των puppets, εξήλθε από τη Βουλή φυγαδευόμενη νύχτα – υπό την προστασία των ματ, με φακούς, μέσα από τις φυλλωσιές του Εθνικού Κήπου. Ο βασιλιάς είναι γυμνός και γυμνός εξήλθε από τον οίκο της μη ανοχής του πλήθους, τον οίκο της πτοημένης πια δημοκρατίας που φαίνεται να βρίσκει πάλι σπερματικά το νόημά της στις λαϊκές συνελεύσεις – έστω κι αν είναι μόνο για να συνειδητοποιηθεί εκ νέου υπέρ ποίου πρέπει να νομοθετεί η κοινοβουλευτική αντιπροσωπία. Ίσια και απέναντι στους διαχρονικούς... προστάτες.

ΠΟΛΙΤΕΣ

ΟΛΙΣ
ΟΛΙΤΗΣ
ΟΛΙΤΙΚΗ
ΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Ενεργοί

Μηνιαία περιοδική έκδοση των Ενεργών Πολιτών
Μαυρομυχάλη 7, Αθήνα, τηλ.: 210.3614332 • 210.8659073

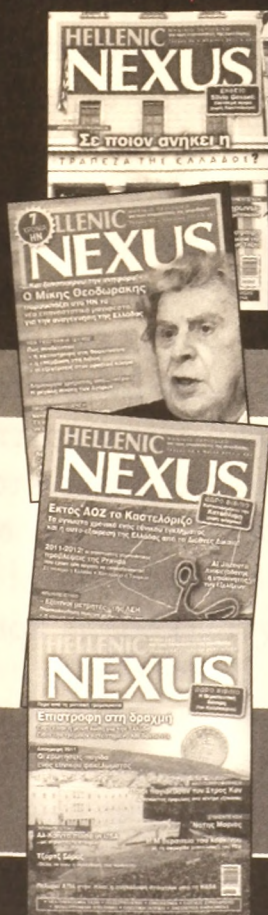
Ο πολιτισμός της κάθε μέρας είναι η πολιτική
της ανατροφής και της δημιουργίας.

Οι ΠΟΛΙΤΕΣ επιδιώκουν να είναι ένα περιοδικό
ευρύτερου ενδιαφέροντος, που κυκλοφορεί πανελλαδικά
σε μηνιαία βάση. Στηρίζεται από συνεργάτες που δεν έπα-
ψαν να αγωνίζονται και να δημιουργούν ως σκεπτόμενοι
πολίτες αυτής της χώρας.

Οι ΠΟΛΙΤΕΣ είναι μια εναλλακτική πρόταση στη
ρηχή καταναλωτική κοινωνία του σήμερα.

Κυκλοφόρησε το 26° τεύχος (Μάιος 2011)

ΖΗΤΕΙΣΤΕ ΤΟ ΑΠΟ ΤΑ ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΠΕΡΙΠΤΕΡΑ ΚΑΙ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ: «ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΦΙΛΩΝ» (Μαυρομυχάλη 7),
«ΘΕΜΕΛΙΟ» (Σόλωνος 82), «ΙΑΝΟΣ» (Σταδίου 24), «ΕΛΕΥΣΙΣ» (Ασκληπείου 71), «ΓΝΩΣΗ» (Παγκράτι)

HELLENIC Περιοδικό για τους
επαναστάτες της συνείδησης

NEXUS

ΚΟΡΥΦΑΙΟ ΣΤΗΝ ΑΝΤΙΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΠΑΡΑΣΚΗΝΙΟ • ΓΕΩΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ • ΝΕΑ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΤΑΞΗ
ΑΠΑΓΟΡΕΥΜΕΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ • ΟΛΙΣΤΙΚΗ
ΙΑΤΡΙΚΗ • ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ • ΑΝΕΞΗΓΗΤΟ

ΣΤΑ ΠΕΡΙΠΤΕΡΑ ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ

www.nexushellas.gr/info@nexushellas.gr